

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

**מסמך רקע בנושא:
הלקוחות של תעשיית המין**

מוגש לחה"כ זהבה גלאון

כ' בתמוז, תשס"ה
27 ביולי 2005

כתיבה: יונתן ארליך
אישור: שרון סופר

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 6016 649 - 02

פקס: 6103 649 - 02

www.knesset.gov.il/mmm

תוכן העניינים

1	1. מבוא
1	2. הסיבות למיעוט מחקרים בנושא
2	3. מיהם הלקוחות
4	4. גישות משפטיות להתמודדות עם תעשיית המין
5	5. פעולות שננקטו לצמצום הביקוש לשירותי מין
5	5.1. איסור על נציגים לקנות שירותי מין
6	5.2. מאמצים קהילתיים ומשטריים להענשת הלקוחות
6	5.3. המטת חרפה על הלקוחות
6	5.4. פעילות חינוכית בקרב גברים
7	5.5. בתי ספר ללקוחות הקונים שירותי מין – JOHN SCHOOLS
7	5.5.1. תוכנית הלימודים
8	5.5.2. בתי הספר ללקוחות – האם הם מועילים?

1. מבוא

תעשיית המין העולמית היא מהתעשיות המשגשגות בעולם. על-פי הערכות שמרניות, המחזור העסקי שלה נאמד ב-20 מיליארד דולר בשנה. הזנות היא הנתח העיקרי של התעשייה.¹ יש הרואים בתעשיית המין תעשייה לגיטימית ככל התעשיות, אולם רבים מציינים שאין להפריד בין שגשוג תעשיית המין לבין מגמת העלייה המדאיגה בתופעת הסחר בנשים.²

בבחינת תעשיית המין בכלל והסחר בנשים בפרט יש לדון בשלושה צדדים עיקריים המעורבים בו: הסוחרים והסרסורים; הזונות ובהן קורבנות הסחר בנשים; הלקוחות. בעוד הסוחרים והקורבנות זוכים לכיסוי תקשורתי ענף למדי ולדיון אקדמי מעמיק, הלקוחות מקבלים תשומת לב מעטה.

במסמך זה נעמוד על הסיבות למיעוט המחקר על הלקוחות של תעשיית המין, נתאר בקצרה את המחקר הקיים בארץ ובעולם, נציג את הגישות המשפטיות לטיפול בשותפים לתעשיית המין ונציג דרכים לא משפטיות להורדת הביקוש לשירותי המין שנוסו בעולם. בחלקו האחרון של המסמך נציג את מודל "בתי-הספר ללקוחות" (John Schools). מודל זה פותח בסן-פרנסיסקו ונעשה מודל חיקוי לערים רבות בארה"ב ובקנדה.

2. הסיבות למיעוט מחקרים בנושא³

אחת הסיבות לדיון המועט בנושא לקוחות של שירותי מין היא האופי הסודי של צריכת מין בכסף.⁴ הדיסקרטיות חשובה ללקוחות, והסרסורים והנשים מקפידים לשמור עליה כדי שלא תיפגע פרנסתם.

ואולם, אין די בהסבר זה להסביר את העדר המחקר בנושא לקוחות הקונים שירותי מין. הסבר ממצה חייב להביא בחשבון גם את התפיסה הציבורית שלפיה קניית שירותי מין מובנת מאליה, אינה ניתנת לשינוי ואין בה דופי מוסרי. לפי מחקרים שנעשו בעולם, הלקוח אינו נתפס כמשתנה בעל השפעה רבה על תעשיית המין, וודאי שאינו נתפס כאחראי לקיומה של התעשייה ולנעשה בה.⁵ תפיסה זו רווחת גם בארץ: בסקר שערך מרכז המחקר והמידע של הכנסת בנושא סחר בנשים התברר כי רק כ-20% מהנשאלים סברו שהתיאור "פושע" מתאים ללקוחות, לעומת כ-87% מהנשאלים שסברו שהתיאור זה מתאים לסוחרים.⁶

¹ "The Sex Industry: Giving the Customers What he Wants", *The Economist*, 1998, in: <http://www.cariboo.bc.ca/ae/php/phil/oreilly/courses/library/econsex5.htm>

² ראה למשל:

Janice G. Raymond, "Sex Trafficking is Not 'Sex Work'", *Conscience* 26 (1), Spring 2005

³ נ' לבנקרון וח' בן ישראל, **משוואה עם נעלם: לקוחות של נשים הנסחרות בישראל**, "מוקד סיוע לעובדים זרים" והקליניקה למאבק בסחר בנשים של האוניברסיטה העברית, אפריל 2005.

⁴ שם, עמוד 11.

⁵ שם, עמוד 13.

⁶ מרכז מחקר ומידע של הכנסת, **ממצאי סקר דעת קהל בנושא הסחר בנשים בישראל: מודעות הציבור ועמדותיו כלפי התופעה ותפיסת הקשר בין סחר בנשים לפגיעה בזכויות אדם**, כתיבה: אלה היר, דצמבר 2003.

התפיסה הזאת, שלפיה קניית שירותי מין היא תופעה אשר אין צורך לשנותה או לפעול למיגורה, נשענת על הסברים שונים. ג'ניס ריימונד הציגה במאמר בנושא זה כמה מיתוסים לדעתה המסבירים ואף מצדיקים קניית שירותי מין בידי גברים:⁷

- לקוחות של זונות הם ביסודם גברים הגונים אשר מחפשים הנאה לא מזיקה.
- גברים הקונים שירותי מין הם גברים מתוסכלים מינית שאינם מקבלים את אשר הם צריכים מהאשה בחייהם.
- קניית שירותי מין בידי גברים היא תוצאה בלתי נשלטת של אינסטינקט מיני מולד.
- זנות מגינה על נשים "טובות", שכן אם לא היתה הזנות קיימת, יותר נשים "טובות" היו נאנסות.
- מקצוע הזנות זה שירות מיני נדרש עבור גברים ללא אשה, אם זמנית אם בקביעות.
- גברים צריכים לשחרר מתחים, בעיקר אם הם במסע עסקים או במהלך שירות צבאי; קניית שירותי מין היא דרכם לעשות זאת.
- הגבר שונה מן האשה מבחינה ביולוגית, ולכן הוא זקוק לנשים רבות כדי להגיע לסיפוק מיני.
- ביקור אצל זונה היא אמצעי חינוך עבור נערים וגברים המבקשים להתחיל בפעילות מינית.
- גברים רבים שקונים שירותי מין הם פגיעים בעצמם ויש להם שליטה מועטה על חייהם. על כן, הם עצמם קורבנות.
- גברים נותנים לנשים את האפשרות להרוויח כסף על-ידי קניית שירותי מין. אלמלא הזנות נשים רבות היו רעבות ללחם או חיות בעוני מחפיר.

יהיה אשר יהיה תוקפם של ההסברים הללו, הם נועדו להציג את הזנות כבלתי נמנעת. תפיסה זו מבססת את הלגיטימציה הקיימת לקניית שירותי מין, ומסבירה במידה רבה את המחקר המועט על הביקוש לתעשיית המין.

3. מיהם הלקוחות

אף שלא נעשה בארץ מחקר כמותי אשר יפלג באופן מהימן את הלקוחות לפי זהותם, מנתונים שאסף "מוקד לסיוע עובדים זרים" בשנים 2000-2003 עולה כי בישראל גברים מכל שכבות האוכלוסייה מגיעים לבתי בושת.⁸ לפי הנתונים, רוב הלקוחות הם ישראלים יהודים, ובהם חילונים, דתיים וחרדים; הם

⁷ J. G. Raymond, "Prostitution on Demand: Legalizing the Buyers as Sexual Consumers", **Violence Against Women**, vol. 10 no. 10, October 2004

⁸ נ' לבנקרון ויוסי דהאן, אשה עוברת לסוחר: סחר נשים בישראל, 2003, "מוקד סיוע לעובדים זרים", "אשה לאשה" – מרכז פמיניסטי חיפה, ו"מרכז אדוה", 2003.

מחזיקים במגוון מקצועות, החל מאנשי עסקים וכלה בחיילים ובשוטרים. הקבוצה השנייה בגודלה היא דוברי ערבית (ייתכן שקבוצה זו כוללת גם יהודים בעלי מבטא ערבי), והקבוצה השלישית בגודלה היא הזרים (עובדים ותיירים). ראוי לציין שבלקוחות יש, לעתים רחוקות מאוד, גם נשים ואף קטינים בני 13-14.

גם בעולם נעשו מחקרים מעטים בניסיון לפענח אילו גברים משתמשים בזונות, אולם נעשו מחקרים רבים יותר אשר אמדו את שיעור הגברים שקונים שירותי מין. בתאילנד למשל כ-75% מהגברים קנו שירותי מין וכ-50% מהגברים העידו כי המשגל הראשון שלהם היה עם זונה. גם בווייטנאם ובקמבודיה שיעור גבוה מאוד של גברים קנו שירותי מין. במדינות אירופה הקנייה של שירותי מין נפוצה פחות. בבריטניה למשל כ-10% מהגברים קנו שירותי מין, בשבדיה – כ-12.5% ובגרמניה – כ-18%.⁹ נציין שגם המהימנות של מחקרים אלו מוטלת בספק.

מהמחקרים המעטים אשר ניסו לאפיין את הלקוחות עלה כי אלה באים מכל רובדי החברה. לפי המחקרים, להבדיל מהזונות, שמגיעות על-פי רוב משולי החברה, הגברים הם לא פעם "גברים רגילים, בנישואים רגילים, לומדים במקומות רגילים ועוסקים בעבודות רגילות, וחלקם אמונים על שמירת החוק שעליו הם עוברים".¹⁰

ממצא מעניין שעולה מאחד המחקרים הוא **שאת התנסותם הראשונה של רוב הנשאלים שהיה להם מגע עם זונה ארגנו חברים או עמיתים (67%), והיא לא היתה תוצאה של החלטה אישית.**¹¹ יתרה מזו, באותו מחקר התברר כי 78% מהנחקרים הלכו לזונה לראשונה לפני גיל 21, ו-18% מהם הלכו לפני גיל 18. ממצאים אלה מעידים על ההשפעה החזקה שיש לתרבות המקומית ולנורמות החברתיות על הצריכה של שירותי מין. כך למשל בתאילנד, שכיחות השימוש בשירותי מין בתאילנד נובעת בין השאר מן הנורמה המקומית שלפיה מצפים מגברים שיתנסו בצעירותם עם זונה שנותנת "סדרת חינוך מינית".¹²

אמנם חסרים נתונים על הלקוחות, אך הכלל המקובל על רוב החוקרים העוסקים בנושא הוא ש"ככל שעולה רמת השמרנות וככל שהכללים החברתיים ביחס למקומן של הנשים נוקשים יותר, גוברת הצריכה של מין קנוי ונעשית סודית יותר".¹³

⁹ Raymond, supra no. 5, p. 1166

¹⁰ Ibid., p. 1170

¹¹ במחקר נסקרו חמש מדינות – שבדיה, איטליה, תאילנד, הודו ויפן – והשתתפו בו כ-400 איש. 185 מהנשאלים העידו על עצמם כי היתה להם התנסות מינית. ראה:

O'Connell Davidson and J. Anderson, B., "Is Trafficking in Human Beings Demand Driven? A Multi-Country Pilot Study", International Organization of Migration, **Migration Research Series**, no. 15, December 2003

¹² לבנקרון ובן ישראל, הערה 6 לעיל.

¹³ שם, עמוד 12.

4. גישות משפטיות להתמודדות עם תעשיית המין

הגישות המשפטיות השונות להתמודדות עם תעשיית המין נובעות מתפיסות שונות של תעשייה זו. מצד אחד יש הטוענים שעצם ההעסקה של אישה כזונה פירושה ניצול. על כן, אדם שקונה שירותי מין עובר באופן אוטומטי עבירה של ניצול מיני. מצד אחר, יש המאמצים גישה "ליברלית" לשאלת הסחר במין, שלפיה רכישת שירותי מין כמוה כרכישת כל שירות אחר בשוק השירותים האישיים. הזונות נתפסות כמי שמספקות מרצון שירות נדרש תמורת כסף. לפיכך, לא צריך לחסל את כל תעשיית המין אלא לטפל ב"בעיות נקודתיות" שמתעוררות בה, כגון סחר בנשים למטרת זנות ואלימות כלפי זונות.¹⁴ מובן שבין שתי תפיסות קצה אלו יש עמדות ביניים. כיום רווחות בעולם ארבע גישות משפטיות להתמודדות עם תעשיית המין: הפללה, אי-הפללה, מיסוד וגישה אבוליציוניסטית.¹⁵

- הפללה: גישה זו אוסרת זנות על כל היבטיה ומפלילה את כל השותפים לה, ובכלל זה הלקוחות. חסידי הגישה מאמינים שאפשר למגר את הזנות על-ידי אכיפה בלתי מתפשרת של החוק הפלילי.
- אי-הפללה: לפי גישה זו יש לבטל כל חוק מפליל במקצוע הזנות ובמקצועות הנלווים לו, כגון סרסרות והחזקת בית בושת. הגישה הזאת שואפת לטשטש את ההבחנה בין זונות לנשים אחרות בחברה ולהגן עליהן באמצעות החוק הפלילי הקיים (כגון חוקים נגד אונס ואלימות כלפי נשים).
- מיסוד הזנות: גישה זו מתירה את הזנות במגבלות מסוימות, ברגולציה של המדינה. שיטה זו רואה בזנות תופעה בלתי נמנעת ועל כן מציעה למסד אותה כדי שיהיה אפשר לפקח עליה.
- גישה אבוליציוניסטית (Abolitionist Approach): לפי גישה זו יש להפיל רק את מי שמנצלים נשים העוסקות בזנות ופוגעים בהן: סרסורים, סוחרים ולעתים לקוחות. הזונות הן קורבן, ועל כן יש למגר את תופעת הזנות ולשלב מחדש את הנשים העוסקות בזנות בחברה.

אפשר לומר בהסתייגות שבישראל נקוטה הגישה האבוליציוניסטית. על-פי החוק הישראלי מופללים ה"סוכנים" של תעשיית המין – הסוחרים והסרסורים. לעומת זאת, הזונה והלקוח אינם נחשבים למי שעוברים על החוק.

¹⁴ O'Connell Davidson and J. Anderson, B., supra no. 9

¹⁵ לבנקרון ובן ישראל, הערה 6 לעיל, עמ' 21-22.

5. פעולות שננקטו לצמצום הביקוש לשירותי מין¹⁶

נוסף על הפללה של לקוחות, יש כמה דרכים אשר נוסו בעולם כדי לצמצם את הביקוש לשירותי מין.

5.1. איסור על נציגים לקנות שירותי מין

כמה מדינות וארגונים בין-לאומיים אסרו על נציגיהם בעולם לקנות שירותי מין, בסייגים שונים. בין היתר:

- **הא"ם** – על עובדי האו"ם (צבאיים ואזרחיים) נאסר "מתן כסף, מקום עבודה, טובין או שירותים תמורת מין, ובכלל זה טובות הנאה מיניות". נוסף על כך, עובדי האו"ם צריכים לדווח על עמיתים שהם חושדים בהם שעברו על תקנה זו.¹⁷
- **הארגון להגנה ושיתוף פעולה באירופה: המשלחת לבוסניה והרצגובינה**¹⁸ – על עובדי הארגון נאסר לבקר בבתי בושת או במוסדות שמופיעות בהם רקדניות ערומות או ערומות למחצה.
- **נאט"ו** – מדינות נאט"ו אוסרות על חייליהן לקנות שירותי מין מנשים אשר נשלטות בידי סוחרים.¹⁹
- **ארה"ב**: על חיילי ארה"ב נאסר לבקר אצל זונות.²⁰
- **נורבגיה**: על חיילי המדינה ועל עובדי המדינה הנמצאים בביקורים רשמיים מחוץ למדינתם נאסר לקנות שירותי מין.²¹

¹⁶ B.C. Kryszko and J.G. Raymond, "Targeting the Demand for Prostitution and Trafficking", Coalition Against Trafficking in Women, 2004, in <http://www.catwinternational.org/>

¹⁷ United Nations, "Secretary General's Bulletin: Special Measures for Protection from Sexual Exploitation and Sexual Abuse", October 9th 2003, in: <http://ochaonline.un.org/GetBin.asp?DocID=1083>

¹⁸ John Ging, Mission to OSCE, Bosnia & Herzegovina, "Mission Directive 52: Prohibiting the Promotion or Facilitation of Prostitution and Trafficking in Persons", http://www.osce.org/documents/odihhr/2002/08/2115_en.pdf

¹⁹ NATO, "Nato Policy on Combating Trafficking in Human Beings", <http://www.nato.int/docu/comm/2004/06-istanbul/docu-traffic.htm>

²⁰ S. L. Quigley, "DoD Fights Human Trafficking with Training, Awareness", American Forces Press Service, September 21st 2004

²¹ Washington File. Dept. of State, "US, Norwegian Envoys to NATO Brief in Anti-Trafficking Policy", July 9th 2004; Ministry of Justice and the Police, Norway, "Ethical Guidelines for Government Employees prohibiting the Purchase and Acceptance of Sexual Services", October 17th 2002

5.2. מאמצים קהילתיים ומשטריים להענשת הלקוחות

לעתים המאבק לצמצום הסחר בסמים נעשה ברמה המקומית, בעזרת תקנות או יוזמות מקומיות. למשל בדטריוט שבארה"ב מוחרמים רכביהם של גברים אשר קונים שירותי מין מזונות. כאשר גבר נעצר על שידול לזנות או על עבירות אחרות הקשורות בזנות, עליו לשלם קנס של \$900 כדי לקבל את רכבו חזרה. אם מדובר ברכב שאינו בבעלותו, אז בעל הרכב (לפעמים הרכב הוא של בת זוגו) צריך לבוא אתו כדי שיוכל לקבל את הרכב בחזרה.²²

שיטה נוספת, אשר נוסתה בפרוגיה שבאיטליה, היא הקמת מחסומי בטון לצדי הכבישים כדי להקשות על לקוחות המבקשים לשדל זונות.

5.3. המטת חרפה על הלקוחות

בוויניפג שבקנדה המשטרה מצלמת בוידאו גברים אשר משדלים נשים לזנות ומפרסמת את הסרטים באינטרנט.

שיטה מיליטנטית יותר להילחם בתופעה היא המטת חרפה על הלקוחות. למשל, בוויניפג שבקנדה המשטרה מצלמת בוידאו גברים אשר משדלים נשים לזנות ומפרסמת את הסרטים באינטרנט.²³ פרצופיהם של הגברים מטושטשים וכך גם מספרי לוחות הזיהוי, אולם מי שמכיר את הגברים לא יתקשה לזהות אותם.

שיטות דומות מופעלות בדנבר, בדטריוט, בדאלאס ובפילידלפיה שבארה"ב, שם מפרסמים את שמות הלקוחות בטלוויזיה ובאינטרנט.²⁴

5.4. פעילות חינוכית בקרב גברים

בכמה מדינות נעשה ניסיון לשנות את גישתם של גברים ונערים לסוגיית המין הקנוי בפעולות חינוכיות. בפיליפינים, הקואליציה נגד סחר בנשים (ארגון עולמי הפועל למיגור הסחר בנשים) מפעילה תוכנית חינוך בקהילות הידועות בתעשיית הזנות המשגשגת בהן. בפרויקט הגברים לומדים על הסכנות הכרוכות בזנות ובסחר בנשים ולומדים להכיר בחלקם בתופעה.²⁵

באינדונזיה נתלו כרזות גדולות באזורים הידועים כמוקדי תעשיית המין שהיה כתוב עליהן: "איך היית מרגיש אם מישהו היה עושה את זה לכתך?"²⁶ גם בשבדיה יצאו בקמפיין ארצי נגד סחר בנשים בכלל וזנות בפרט, מתוך דגש על צמצום הביקוש לשירותי מין.²⁷

²² מובן ששיטה כזאת אפשרית רק במדינות שבהן שהלקוח מופלל על-פי חוק.

²³ Winnipeg Police Service, http://www.winnipeg.ca/police/MoralsUnit/operation_snapshot.htm

²⁴ B.C. Kryszko, J.G. Raymond, ibid.

²⁵ Coalition Against Trafficking in Women, "Coalition Report", <http://action.web.ca/home/catw/readingroom.shtml?x=56986>

²⁶ B.C. Kryszko, J.G. Raymond, ibid.

5.5. בת-י-ספר ללקוחות הקונים שירותי מין – John Schools

כדי להביא לצמצום הביקוש לזנות וכדי לגרום ללקוחות הקונים שירותי המין להכיר באחריותם לתופעה, מופעלות בארה"ב ובקנדה כמה תוכניות המתמקדות בלקוח ומבקשות ללמד אותו על האופי הנצלני של הזנות.

תוכניות אלו מכונות John Schools ("בתי-ספר ללקוחות"), ומטרתן היא להביא לשינוי תפיסה אצל גברים שנתפסו קונים שירותי מין, ובכך לצמצם את הסיכויים שהללו ינסו שוב לקנות שירותי מין.²⁸

ב-1995 הופעלה בסן-פרנסיסקו תוכנית לטיפול באנשים העוברים לראשונה על החוקים הנוגעים לזנות²⁹ (First Offender Prostitution Program). התוכנית נוסדה בשיתוף פעולה של משרד התובע המחוזי, של המשטרה, של מחלקת הבריאות העירונית ושל הארגון הוולונטרי SAGE (Standing Against Global Exploitation – הארגון נגד ניצול עולמי). במסגרת התוכנית הוקם בית-הספר ללקוחות. בית-הספר איפשר ללקוחות שנעצרו בפעם הראשונה בעבירות הקשורות בזנות להימנע מרישום פלילי וממשפט על-ידי השתתפות בסמינר של יום אחד. מחיר ההרשמה לבית-הספר 500 דולר, והם נועדו לממן את בית-הספר וכן מרכיבים אחרים של התוכנית, כגון סיוע לנשים ולקטינות המבקשות לצאת מעולם הזנות.³⁰

התוכנית בסן-פרנסיסקו הפכה למודל חיקוי עבור ערים רבות בארה"ב ובקנדה. בין היתר הוקמו בתי-ספר ללקוחות בפורטלנד, בפרסנו, בוונקובר, בטורנטו ובאדמונטון). בתי-הספר מנוהלים על-ידי ארגונים וולונטריים העוסקים בתחום שהרשויות המקומיות שוכרות את שירותיהם לשם כך. למשל, בסן-פרנסיסקו בית-הספר מנוהל על-ידי SAGE;³¹ בפרסנו בית-הספר מנוהל על-ידי 'Central Valley Aids Team (קבוצת האיידס של סנטר וואלי);³² בוונקובר בית-הספר מנוהל על-ידי John Howard Society – ארגון וולונטרי המבקש להבין בעיות פשיעה שונות ולהתמודד עמן.³³

5.5.1. תוכנית הלימודים

תוכניות הלימודים שונה בכל בית-ספר ובית-ספר, אולם על-פי רוב יש בה שישה מרכיבים:³⁴

1. שיעור על החוקים האוסרים לזנות, על האכיפה המשטרית של החוקים ועל ההשלכות המשפטיות של עבירה על חוקים אלו;

²⁷ Sweden Ministry of Industry, Employment and Communications, "Prostitution and Trafficking in Women: Fact Sheet", April 2003, <http://www.rapereliefshelter.bc.ca/issues/faktabladeng0903-2.pdf>

²⁸ מובן שתוכניות כאלה רלוונטיות רק במדינות שבהן הלקוח מופלל על ניסיון לשדל אישה לזנות.

²⁹ בקליפורניה אסור לקנות או למכור שירותי מין.

³⁰ ארגון SAGE, <http://www.sageprojectinc.org>

³¹ שם.

³² Fresno Police Dept., "Project PAR, Prostitution, Abatement/Rehabilitation: Project Document", <http://www.popcenter.org/Library/Goldstein/1999/99-20.PDF>

³³ משטרת ונקובר, <http://www.city.vancouver.bc.ca/police/investigation/ViceDrugs/pop.htm>

³⁴ Fresno Police Dept, supra no. 32

2. הצגה של הסיכונים הרפואיים בקניית שירותי מין, ובעיקר סקירת המחלות הרבות שמועברות ביחסי מין ;
3. שמיעת עדויות אישיות של זונות לשעבר. הנשים מספרות על התחלת העיסוק בזנות, על התקופה שהיו ב"מקצוע" ועל הליך השיקום שלהן ;
4. שיעור על הסרסור והטקטיקות שבהן הוא משתמש כדי לפתות נערות ונשים צעירות לעולם הזנות. בשיעור מציגים לפני הגברים את הניצול והשעבוד של נשים באמצעות הזנות ;
5. הרצאות של חברי קהילה ואנשי עסקים מקומיים על הפגיעה שהזנות גורמת להם ;
6. שיעור של פסיכולוגים על התנהגות מינית והתמכרות למין. לבאי הסמינרים ניתנים כלים להתמודד עם ההתמכרות.

5.5.2. האם בתי-הספר ללקוחות מביאים תועלת?

אומנם בתי-הספר ללקוחות מוקמים כיום בערים רבות בארה"ב ובקנדה, אך אין קונצנזוס בדבר מידת התועלת שבהם. המדד העיקרי לבחינת את התועלת בבתי-הספר הוא מספר בוגרי בית-הספר שנעצרים שוב בגין עבירות הקשורות בזנות. מדד זה מעיד לכאורה על הצלחת התוכנית. כך למשל במעקב אחר 706 הגברים הראשונים שהשתתפו בתוכנית בסן-פרנסיסקו התברר כי רק 2% מהם (14 גברים) נעצרו שוב בעבירות הקשורות בזנות. גם במחקר שעקב אחר מדגם של בוגרי בית-הספר ללקוחות בפורטלנד נמצא שרק 2% מהבוגרים נעצרו שוב בעבירות הקשורות בזנות.³⁵ ואולם מחקר זה בחן כקבוצת ביקורת גם גברים שנעצרו על עבירות הקשורות בזנות ולא נרשמו בבית-הספר ללקוחות. ממצאי המחקר העלו שגם בקבוצה זו שיעור קטן של גברים נעצרו שוב בגין אותן עבירות, ומבחינה זו אין הבדלים מובהקים בין שתי הקבוצות. על-פי החוקרים, עקב השיעור הקטן של עבירות חוזרות, יש למצוא מדדים אחרים לבחינת התועלת בבתי-הספר ללקוחות.

"אייגוד עובדי המין של ונקובר" (SWAV) מתנגד לבתי-הספר ללקוחות.³⁶ הארגון מדגיש כי בקנדה הזנות איננה פשע, וקניית שירותי מין מותרת כל עוד אינה נעשית בציבור.³⁷ לפיכך, מטרת בתי-הספר ללקוחות אינה לקדם את קיום החוק אלא להטיף מוסר ללקוחות של שירותי מין באשר הם.³⁸

עוד הארגון טוען כי בתי-הספר ללקוחות אינם מכירים בגיוון הקיים בקרב עובדי המין או בקרב הלקוחות, ואינם מכירים בכך שלעתים הלקוחות ועובדי המין משתתפים בפעולה מוסכמת בין אנשים

³⁵ M. A. Monto and S. Garcia, "Recidivism Among the Customers of Female Prostitutes: Do Intervention Programs Help?" *Western Criminology Review* 3 (2), 2001

³⁶ J. Marlowe, "What's Wrong with John 'School'?" SWAV (online), August 1996: <http://walnet.org/csis/groups/swav/johnschool/johnschool.html>

³⁷ החוק בקנדה אינו אוסר זנות אך מטיל עליה הגבלות, ובכלל זה על לקוחותיה. סרסרות מנוגדת לחוק, וכך גם החזקת בית בושת, השתתפות כלשהי בפעילות בית-בושת או שימוש בשירותיו. אסורים גם שידול לזנות וביקוש שירותי זנות במקום ציבורי.

³⁸ ראוי לציין שעל-פי החוק הקיים כיום בארץ טיעון זה עשוי להיות תקף גם בישראל.

בוגרים. האשמתם העיקרית בהקשר זה כלפי בתי-הספר ללקוחות היא שהזונות לשעבר שמרצות בבית-הספר הן תמיד כאלה שהיו נתונות להתעללות או לניצול, ואילו לעובדות מין בעלות "גישה חיובית" לא ניתנת הזדמנות לומר את דברן.

טענה נוספת נגד בתי-הספר ללקוחות היא שהם מביאים תועלת רק ללקוחות "נחמדים", ואילו הלקוחות האלימים או הבעייתיים אינם מושפעים מהם. כך, באופן אבסורדי, בתי-הספר פוגעים בזונות בכך שהם מביאים לצמצום היצע הלקוחות "הטובים".

מקימי בתי-הספר ללקוחות מקבלים את הטענה שלא כל בוגרי בתי-הספר משנים את עמדתם. לדבריהם, התועלת של בתי-הספר היא בעיקר בהשפעה על גברים שקודם לכן לא היו מודעים לניצול של בני-אדם בתעשיית המין או להשלכות של ניצול זה. לחלופין, התוכנית אפקטיבית גם בקרב גברים שמוכנים לקבל עזרה בטיפול בהתמכרויות למין, או שמפחדים להיות קורבנות של אלימות בעצמם.

הרציונל של תומכי בתי-הספר ללקוחות הוא, שגברים רבים עוברים מילדות תהליך חברות על-ידי התקשורת, חברים ונורמות חברתיות, והדבר גורם להם להאמין שלגיטימי להתייחס לאחרים כאל אובייקטים מיניים. גברים אלו פונים למין כדי לפתור בעיות רגשיות וחברתיות. פעמים רבות חינוך הוא אמצעי יעיל להתמודד עם תהליך החברות ולעודד מערכות יחסים בריאות יותר.

ואולם, במקרים אחרים, כאשר התפיסות הללו מושרשות היטב, ההשפעה של חינוך על עמדות האנשים מעטה יותר. עם זאת, גם במקרים כאלה בית-הספר ללקוחות עשוי להביא תועלת, שכן הוא מסביר את ההשלכות המשפטיות של הרשעה נוספת בעבירה הקשורה בזונות ואת האמצעים שהרשויות מפעילות כדי לאכוף את החוקים הקיימים.³⁹

³⁹אתר SAGE, http://www.sageprojectinc.org/html/info_briefs_questions_sage.htm

מאמרים בעברית:

הלר א., "ממצאי סקר דעת קהל בנושא הסחר בנשים בישראל: מודעות הציבור ועמדותיו כלפי התופעה ותפיסת הקשר בין סחר בנשים לפגיעה בזכויות אדם", מרכז מחקר ומידע של הכנס, דצמבר 2003

לבנקרון נ., בן ישראל ח., "משוואה עם נעלם: לקוחות של נשים הנסחרות בישראל", "מוקד סיוע לעובדים זרים" והקליניקה למאבק בסחר בנשים של האוניברסיטה העברית, אפריל 2005

לבנקרון נ., דהאן י., אשה עוברת לסוחר: סחר נשים בישראל, 2003, "מוקד סיוע לעובדים זרים", "אשה לאשה" – מרכז פמיניסטי חיפה, ו"מרכז אדוה", 2003

מאמרים באנגלית:

Ging J., Mission to OSCE, Bosnia & Herzegovina, "Mission Directive 52: Prohibiting the Promotion or Facilitation of Prostitution and Trafficking in Persons", http://www.osce.org/documents/odihhr/2002/08/2115_en.pdf

Kryszko B.C. and Raymond J.G., "Targeting the Demand for Prostitution and Trafficking", Coalition Against Trafficking in Women, 2004, in <http://www.catwinternational.org/>

Marlowe J., "What's Wrong with John 'School'?" SWAV (online), August 1996: <http://walnet.org/csis/groups/swav/johnschool/johnschool.html>

Monto M.A. and Garcia S., "Recidivism Among the Customers of Female Prostitutes: Do Intervention Programs Help?" Western Criminology Review 3 (2), 2001

O'Connell Davidson and J. Anderson, B., "Is Trafficking in Human Beings Demand Driven? A Multi-Country Pilot Study", International Organization of Migration, Migration Research Series, no. 15, December 2003

Quigley S.L., "DoD Fights Human Trafficking with Training, Awareness", American Forces Press Service, September 21, 2004

Raymond J., "Prostitution on Demand: Legalizing the Buyers as Sexual Consumers", Violence Against Women, vol. 10 no. 10, October 2004

Raymond J., "Sex Trafficking is Not 'Sex Work'", Conscience 26 (1), Spring 2005

Coalition Against Trafficking in Women, "Coalition Report", <http://action.web.ca/home/catw/readingroom.shtml?x=56986>

Fresno Police Dept., "Project PAR, Prostitution, Abatement/Rehabilitation: Project Document", <http://www.popcenter.org/Library/Goldstein/1999/99-20.PDF>

Ministry of Justice and the Police, Norway, "Ethical Guidelines for Government Employees prohibiting the Purchase and Acceptance of Sexual Services", October 17th 2002

NATO, "Nato Policy on Combating Trafficking in Human Beings", in: <http://www.nato.int/docu/comm/2004/06-istanbul/docu-traffic.htm>

Sweden Ministry of Industry, Employment and Communications, "Prostitution and Trafficking in Women: Fact Sheet", April 2003, <http://www.rapereliefshelter.bc.ca/issues/faktabladeng0903-2.pdf>

"The Sex Industry: Giving the Customers What he Wants", The Economist, 1998, in: <http://www.cariboo.bc.ca/ae/php/phil/oreilly/courses/library/econsex5.htm>

United Nations, "Secretary General's Bulletin: Special Measures for Protection from Sexual Exploitation and Sexual Abuse", October 9th 2003, in: <http://ochaonline.un.org/GetBin.asp?DocID=1083>

Washington File. Dept. of State, "US, Norwegian Envoys to NATO Brief in Anti-Trafficking Policy", July 9th 2004

אתרי אינטרנט:

SAGE, <http://www.sageprojectinc.org>

Vancouver Police Dept.: <http://www.city.vancouver.bc.ca/police/>

Winnipeg Police Service, <http://www.winnipeg.ca/police/>